

THE „NOII” LITERARY GROUP – SHORT BIOGRAPHY

Larisa Stîlpeanu

PhD Student, "Transilvania" University of Braşov

Abstract: This paper aims at clarifying certain aspects regarding the formation of the Romanian literary group "Noii". This group activated around 1970's and is known as advancing experimental ideas in what concerns the literature, as they manage to establish their own system of rules in writing a literary text. Although their novelty had a high level, they did not continue to write using the same rules after the end of the communist period. Their experiment was only a definite period of time in their work and not a continuous one. This specific period is the main focus of this paper, its commencement and its finality.

Keywords: experiment, Junimea, Noii, communism, Tel Quel.

Gruparea *Noii* a apărut într-o perioadă de expansiune și deschidere culturală a României, atât cât era posibil la vremea respectivă. Modificările câmpului intelectual în anii '70 au fost majore în ceea ce privește literatura și cultură română. Deschiderea și interesul membrilor grupării pentru o „altfel” de scriitură este însă și mai importantă. *Noii* nu au fost o simplă grupare literară. Este greu de altfel să încadrăm această grupare în limitele unei mișcări sau ale unui curent. Ei fac parte din categoria „nici, nici”, nici moderni, nici postmoderni, lucru care mă determină să tratez eforturile lor de schimbare și diferențiere din două puncte de vedere: mai atâi din unghiul social al schimbării și ale refuzului structurilor închistate și apoi din unghiul strict literar, de tranziție de la modernism la postmodernism. Este o grupare ce stă sub semnul incertitudinii și al fragilității. Erau prieteni buni, cu interese comune din punct de vedere teoretic, însă la nivelul practicii, al scriiturii, fiecare și-a urmat propriul drum, propriile afinități. Această grupare poate fi încadrată cel mai bine în ceea ce Pierre Bourdieu numește „cultură intelectuală de mijloc”, caracterizată printr-o relație ambiguă între cultura de tip legitim și formarea unei zone a incertitudinii, a pozițiilor fragile și instabile¹. Literatura unora dintre ei va fi una de tip marginal, însă va avea toate șansele consacării, pe când a altora va fi apreciată încă de la primele texte apărute sub numele lor. La început gruparea a reprezentat un instrument de luptă împotriva literaturii ca instituție și împotriva literaturii de tip oficial. Practicile lor au fost asemănate, mai ales în primii ani, cu metodele avangardiste, această poziție fiind motivată prin formulele lor novatoare, dar și prin spiritul tot mereu în căutare de forme cât mai diferite față de literatura consacrată până la acel moment. S-a vorbit mai întâi despre ei ca fiind „gruparea Iova”, după care prin prisma proiectelor discutate de aceștia în cadrul ședințelor Junimea, dar și prin prisma declarațiilor oferite de sursele și informatorii organelor de Securitate, s-a ajuns la „Gruparea *Noii*”. În ceea ce privește referirile la această grupare voi reda una singură deoarece majoritatea declarațiilor sunt extrem de asemănătoare, părând a fi mai degrabă același conținut informativ parafrizat în diverse moduri. Denumirea grupării cred că a plecat în primul rând de la titlul revistei creată de către membrii grupării în anii de studenție. Trebuie subliniat un lucru foarte

¹ Pierre Bourdieu, *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*, traducere de Richard Nice, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1984.

important, anume faptul că în foarte puține studii de specialitate, critică sau istorie literară se face referire la acești scriitori ca făcând parte dintr-un grup; ei sunt tratați întotdeauna individual fără a se identifica similitudini majore în ceea ce privește scrisul lor. Primele menționări referitoare la aceștia ca făcând parte dintr-o grupare literară apar în *Dicționarul scriitorilor români* apărut sub coordonarea lui Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu, dar și în *Dicționarul biografic al literaturii române*, apărut în anul 2006 sub coordonarea lui Aurel Sasu.

Foarte mult timp activitatea cenaclului „Junimea” a fost pusă în legătură cu personalitatea profesorului Ovid. S. Crohmălniceanu. Nu este un lucru greșit, însă trebuie clarificat faptul că nu domnia sa este cel care a pus bazele acestui cenaclu, ci mai degrabă cel care l-a consolidat. Cenaclul „Junimea” și-a început activitatea în perioada anilor '60 sub conducerea lui George Ivașcu, printre participanți numărându-se și poeți precum Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Ion Gheorghe sau Ioan Alexandru. Activitatea cenaclului se desfășura la Clubul Universității, vizavi de Cișmigiu, unde fusese altădată Institutul Maxim Gorki, ne explică Ovid. S. Crohmălniceanu în *Amintirile sale*², după care s-a mutat în podul Facultății de Litere, la cererea decanului D. Păcurariu, probabil pentru o mai ușoară controlare a activității ce se desfășura. O perioadă, spre sfârșitul anilor '60, după ce cei mai sus amintiți nu au mai frecventat cenaclul, acesta a ajuns să nu mai funcționeze, până când în toamna lui '70 a preluat coordonarea acestuia Gheorghe Iova. Iova a coordonat activitatea cenaclului timp de aproximativ un an fără nicio asistență până când, în toamna lui '71 „s-au trezit cu trei acolo. Crohmălniceanu, Manolescu și Rotaru [...] s-a trimis un detașament de elită, patria și-a arătat zvâc-ul”³. Atât Iova, cât și Crohmălniceanu pomenesc despre rolul Securității în venirea celor trei la coordonarea cenaclului, scopul fiind controlarea activității cenaclului întrucât părea a fi în dezacord cu regulile partidului. Crohmălniceanu își amintește foarte bine ce fel de atmosferă a găsit la cenaclu și semnalează în *Amintirile sale* faptul că Gheorghe Iova, Gheorghe Ene, Gheorghe Crăciun și Ioan Flora dominau ședințele „și cam băgau spaima în cine nimerea la cenaclu, cu cunoștințele lor teoretice scoase mai ales din ultimele demersuri ale structuralismului”⁴. Activitatea lui Crohmălniceanu la cenaclu a rămas cumva sub semnul întrebării. Rolul acestuia a fost mai degrabă de supraveghere în primul an petrecut la cenaclu, an în care Iova încă mai participa (sau conducea) la cenaclu. După acest an, coordonarea cenaclului se pare că i-a revenit în mod total lui Crohmălniceanu. Despre acel an, între toamna lui '71 și vara lui '72 lucrurile se arată a fi cam în ceață în ceea ce privește conducerea cenaclului, împărțirea conducerii între Iova și Crohmălniceanu. Pe de o parte, Iova susține că profesorul Crohmălniceanu avea doar un rol de „urmăritor din umbră”, că ședințele erau încheiate tot de el și nu de către Crohmălniceanu, nu recunoaște niciun fel de ajutor din partea lui, dimpotrivă îl acuză de sabotare a activității *Noilor*⁵. Pe de altă parte, Crohmălniceanu povestește în *Amintirile sale* că le oferea studenților libertatea de a lectura ceea ce își doreau, oferindu-le o oarecare libertate pentru siguranța obținerii unor rezultate mulțumitoare din punct de vedere creativ, pentru a păstra o atmosferă stimulată. Își asumă și el, ca și Gheorghe Iova, conducerea discuțiilor, încheierea ședințelor și formularea concluziilor: „I-am lăsat pe studenți să organizeze întâlnirile, să stabilească cine și ce citește, renunțând la vreo cenzură. Mi-era destulă frică, recunosc, dar altfel nu mergea. Eu mă mulțumeam doar să fiu indulgent, suflând în orice flăcăruie de talent, cu grijă ca să nu se stingă, ci să crească. Dar să și creez un climat destul de

² Ovid. S. Crohmălniceanu, *Amintiri deghizate*, București, Editura Nemira, 1994, p. 143.

³ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

⁴ Ovid. S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 143.

⁵ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

exigent încât să descurajeze impostura.”⁶ Crohmălniceanu își recunoaște astfel rolul de coordonator și nu de conducător, având în vedere faptul că periodic se schimba conducerea cenaclului în funcție de generația de studenți. Astfel, după grupul Iova, Crăciun, Nedelciu, Ene, au urmat la conducerea cenaclului Cornelia Maria Savu, Andrei Roman, Nicolae Iliescu și alții.

Spuneam mai devreme că Gheorghe Iova i-a influențat semnificativ pe colegii săi atât în ceea ce privește orientarea lecturilor, cât și în ceea ce privește tehnicile textuale abordate. Personalitatea marcantă și atitudinea tranșantă a acestuia s-au făcut simțite încă din anii facultății. Constantin Stan povestește (într-un număr omagial pentru Gheorghe Crăciun al revistei „Vatra”) care era atitudinea extremiștilor Iova, Crăciun, Nedelciu, Ene. În cadrul cenaclurilor literare, aceștia manifestau o atitudine descurajantă pentru cei care citeau în cadrul la *Junimea*. Discuțiile nu mai aveau o notă pașnică, ci semănau cu niște execuții literare îndreptate nu împotriva autorului, ci împotriva textului în sine, text care făcea parte din literatura oficială, care părea a sluji indicațiile de partid și proletcultismul. Cei patru erau necruțători cu o astfel de literatură care, de altfel, era foarte încurajată și lăudată prin revistele literare. Noul val propunea deliteraturizarea literaturii până ce devine un act lingvistic, abolirea genurilor și speciilor literare, cu scopul de a avea un singur gen, anume textul.⁷ Tot C-tin Stan ne povestește și atmosfera ce se crease în cadrul cenaclului datorită celor patru. Paragraful mi se pare extrem de sugestiv, încât aleg să îl redau așa cum este: „Cine venea pentru întâia oară la *Junimea*, înainte chiar de a fi auzit ceva, își fixa atenția pe grupul celor patru care păreau să domine fie și prin felul în care se așezau: de-a dreapta lui Crohmălniceanu – Iova, fumând întruna, fără să scape din ochi foile de pe care «victima» citise, mai totdeauna foarte aproape de el Crăciun – abstras, serios, adus de spate și cu o voce parcă sugrumată la început, apoi din ce în ce mai fluentă și mai fermă, Gicu Ene risipit prin spatele lor, Orlando (Nedelciu) într-o poziție din care să cuprindă întreaga sală a clubului *Universitas* de pe Schitu Măgureanu, afișând bunătațe, bonomie și o stare perpetuă de optimism. Mai apoi, grupul avea să fie completat de statura impozantă a lui Ionică Flora (mereu înconvoiat parcă spre a nu-i privi pe toți de la înălțime), Emil Paraschivoiu cu pletele lungi și nasul acvilin, Meșterul (Ioan Lăcustă) ce era imposibil să nu te frapeze prin asemănarea uimitoare cu Labiș.”⁸

Printre activitățile grupării în cadrul ședințelor cenaclului s-a aflat și revista de perete „Noii”. Personalitatea dominatoare a lui Gheorghe Iova iese la suprafață și în acest caz, vorbind despre aceste proiecte ca fiind ale lui personale: „Din proiectele mele l-au făcut pe cel mai prost, o gazetă de perete care nu trebuia să fie de perete. După plecarea mea i-au dat tocmai titlul care nu îmi plăcea, «Noii».”⁹ După mărturisirile lui Iova, revista a apărut după ce acesta absolvise facultatea și se dezice de conținutul acesteia considerând că este un proiect mediocru și controlat de către autorități, un „obiect” care trebuie demascat de falsa sa importanță. Mai mult decât atât, îl acuză pe Crohmălniceanu de sabotarea acestui proiect, spunând că acesta a fost de fapt rolul său când a venit la conducerea cenaclului: „«Noii», deși apare în cartea mea, era un titlu față de care m-am împotrivit, dar ei tot l-au folosit. [...] Obiectul respectiv eu l-aș descrie așa, un avorton din proiectele mele sabotate, pentru că afișajul ăla de pe pereți (au fost câteva în hol, dar s-au dus pe culoar) era o gazetă comunistă, n-avea nicio legătură cu ceva nou. De-aia am zis mereu, să prezentăm obiectul! Nu a participat obiectul ăla la nicio schimbare la nicio înnoire. Și a durat maximum un an universitar. Ultimul număr l-am văzut în februarie '73...”¹⁰ Gheorghe Iova ține

⁶ Ovid. S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 144.

⁷ Constantin Stan, „Junimea – Anii de ucenicie”, în *Vatra*, nr. 9-10, 2007, p. 52.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

¹⁰ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

să sublinieze faptul că această revistă nu a avut nicio legătură cu proiectele sale și că toate numerele au apărut fără ca Iova să își fi dat cu părerea despre conținutul acestora.

Aflând că atât Crăciun, cât și Ene scriau poezie, Iova s-a oferit „să facă critică despre scrisul lor”, menționând că nu a intenționat să îi influențeze niciodată, deși afirmațiile lui sunt într-o oarecare măsură contradictorii: „Mi-a vorbit și despre prietenul lui, Ene. Erau în primele săptămâni ei, în anul I. Ene nu voia, l-am pândit pe scară și am vorbit. Eu am făcut critică despre scrisul lor. Ei, dacă tot voiau să vină, păi să vină ca lumea. Așa doar ca să mă cultive pe mine nu mi-am dorit niciodată. Am avut o repulsie. [...] Și așa i-am adus, i-am lăsat liberi întotdeauna. Le-am citit. [...] Eu am vrut o echipă de egali, țelul meu era ce era la modă în lume, grupul de comando mai puțin cunoscut, grupurile rock. Trei-patru băieți fără dirijor. [...] Eu nu am nicio legitimare, nu am dreptul să influențez oamenii. Eu le-am acordat lor înțelegere, ei n-au vrut niciodată să îmi acorde mie înțelegere, indiferent de regim.”¹¹ Ca mai apoi să spună scurt și la obiect: „Eu trebuia să scot scrisul valabil al acestor băieți, la Nedelciu mai puțin.” Un alt lucru interesant mi se pare faptul că Iova neagă faptul că între el și ceilalți doi Gheorghe a existat vreo urmă de prietenie, susținând că nu aveau prea mult contact, duceau vieți diferite și se întâlneau fiindcă urmăreau ceva. Se întâlneau și discutau despre literatură, despre scrisul la mașină, despre ce se poate scrie numai de mână și despre ce se poate scrie la mașină, iar în scurt timp discuțiile lor s-au transferat la cenaclul Junimea, unde s-au reunit toți cei mai sus amintiți.

Crăciun își amintește și el de atitudinea lor ca grup sudat de același idei, idealuri literare: „Sigur că eram destul de răi toți pe vremea aceea, strâmbam din nas la tot ceea ce se citea, ne citeam propriile producții poetice în general și ne miram de lipsa de percepție a celorlalți, inclusiv profesorul Crohmălniceanu nu a perceput foarte multă vreme programul nucleului restrâns al grupului Ene, Iova, Crăciun, deci noi eram acolo niște autori interesați. Asta vroiam să spun, că e normal ca problematica unui nou limbaj, a unei noi sensibilități, a unui nou fel de a face poezie – o poezie care să se scrie imediat, la o comandă, o temă, un cuvânt, nu știu ce, și care după ce a fost scrisă, recitată, să fie imediat distrusă.”¹²

Despre această revistă povestește mai pe larg Gheorghe Crăciun lui Leo Butnaru și mi se pare util să redau descrierea făcută de acesta revistei: „Noi îi spuneam revistă de perete-afiș. Era un carton lung de vreun metru jumătate-doi metri, lat de vreun metru, unde textele noastre, scrise de mână sau bătute la mașină pe hârtii de diferite calități și culori, erau risipite printre desene și fotografii. Era un spațiu plastic, dar în același timp și o suprafață mare care trebuia citită. În fine, revista noastră, care poate cândva va merita să se transforme într-un dosar... [...] „Noii” era o revistă destul de puștească. Noi nu aveam decât câte 20 de ani atunci. De avangardă, să-i spunem, și experimentală. Pe vremea aceea conceptele nu însemnau pentru noi foarte mult. Dar din ea s-au văzut câteva idei pe care mai târziu generația '80 și le-a adjudecat cu nonșalanță, pentru că ele țin de esența spiritului optzecist. În primul rând, era vorba acolo despre ideea că o nouă viziune asupra realului, deci o nouă ontologie are nevoie de un noi limbaj. Astfel, noi încă de la vârsta de 20 de ani eram împotriva temelor triumfaliste, împotriva metaforelor, împotriva podoabelor. Nu ne interesa generația '60, care era în mare vogă. Ba chiar făceam alergie la scrisul ei. Era o insolență normală, pe undeva. După aceea, ne interesa deja problematica limbajului și cea a tranzitivizării limbajului. Și Iova, și Flora, și eu eram poeți pe vremea ceea. Nedelciu era singurul

¹¹ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

¹² „Competiția continuă – un manifest post-factum al gândirii teoretice a generației '80”, interviu cu Gheorghe Crăciun realizat de Mihail Vakuloski, apărut în *Portret de grup cu generația „optzeci”*, Editura Tracus Arte, București, 2011. http://tiuk.reea.net/index.php?option=com_content&view=article&id=3402, accesat la 15.07.2016, ora 11.43.

prozator dintre noi. În ce-l privește pe Mircea, e teribil faptul că el la 20 de ani scria texte dintre care a introdus și în volumul său de debut „Aventuri într-o curte interioară”. Era un prozator făcut. Pe noi ne interesa să ajungem la un limbaj care să aibă o expresivitate dincolo de mijloacele stilistice consacrate. O expresivitate a denotației, așa ceva căutam. Și multă vreme am scris o poezie care era, de fapt, o poezie a poeziei. Atunci, îmi numisem un volum „Metapoeme”. Apoi apărea și componenta ludică, și interesul mare pe care îl acordam propriei noastre biografii, dar și faptului că cultura reprezintă o a doua natură.”¹³

Date despre revista alcătuită de aceștia nu avem foarte multe, iar amintirile fiecăruia sunt contradictorii. Din amintirile lui Gheorghe Iova, revista a avut aproximativ 6 numere, primul număr apărând în toamna anului 1972, când Iova deja nu mai era student al facultății, iar ultimul număr ar fi apărut în februarie '73. Conținutul revistei consta în scurte articole, cronici de carte, film sau muzică rock. Gheorghe Crăciun își amintește că primul număr ar fi apărut în 1971 și descrie astfel felul în care își coordonau treburile „redacționale”: „Această revistă a pornit, ca idee, de la mine și de la Ioan Flora, tocmai ne mutaserăm în gazdă amîndoi, locuiam undeva pe strada Neculce, aproape de strada 1 Mai, în spate aveam cimitirul, în față o circă de Poliție, mi-aduc aminte de locul cu pricina, el stătea la etaj, eu stăteam jos și aveam un loc unde să lucrăm, să facem revista. La nivelul bucătăriei redacționale a acestei reviste foarte mult s-a implicat Ioan Lăcustă. Ei, revista se făcea foarte interesant. Normal, ceream materiale de la membrii grupului, dar și de la unii colaboratori externi pe care îi selectam cu mare grijă și după niște baremuri extrem de exigente, deci, unde nu simțeam noi că ar fi vorba de o noutate evidentă, că nu există deschidere spre experiment, spre gîndirea liberă, spre lucrurile șocante, nu prea lăsam cale de colaborare. Materialele acestea se strîngeau, erau și literatură ca atare – poezie, proză –, dar erau și texte teoretice, erau și manifeste, eu însumi am publicat vreo 2-3 astfel de texte în revistă, țin minte că într-unul din primele numere am semnat și un manifest comun care s-a făcut din sintetizarea a două-trei perspective – una era a lui Mircea Nedelciu, una era a lui Iova, alta era a mea, nu ne-am prea înțeles, cum se întîmplă și atunci cînd se semnează comunicate ș.a.m.d., este o operă colectivă, dar există acest manifest. Nu îmi mai aduc aminte acuma care sînt ideile de acolo, cred că erau interesante.”¹⁴ Tot Crăciun povestește în același interviu că revista cuprindea și o cronică de film pe care o ținea Mircea Nedelciu și pe care o considera a fi de mare calitate, mai ales că Nedelciu era cunoscut pentru interesele sale cinefile. Se mai găseau în revistă traduceri, existau și numere tematice, spre exemplu un număr format din opinii sau traduceri în premieră, decupau articole din revistele vremii și la lipeau pe cartonul suport. Hîrtia o alegeau în diferite culori sau calități, Crăciun și Flora căutînd-o prin librăriile din jurul *Univers*-ului, căutau o hîrtie ca de ambalaj, de culoare mai cenușie, mai gri sau mai bej, încadrînd totul într-un joc de culori. Includeau în revistă fotografii, desene aparținîndu-i lui Ioan Flora, comentarii pe care le făceau la propriile lor texte: „Ei, în sfîrșit, era o revistă vie, era o revistă incitantă, era o revistă ambițioasă și orgolioasă cu, normal, o mulțime de tensiuni care apăreau în cadrul grupului, în general Gh. Iova era liderul informal al grupului, avea el față de noi niște exigențe care uneori ni se păreau peste măsură de personalizate.”¹⁵

¹³ Leo Butnaru, „Gheorghe Crăciun – 8 ani de la plecarea sa pe tărîmul luminoaselor umbre”, <http://leo-butnaru.blogspot.cz/2015/01/gheorghe-craciun-8-ani-de-la-plecarea.html>, accesat la 10.03.15, ora 13.35.

¹⁴ „Competiția continuă – un manifest post-factum al gîndirii teoretice a generației '80”, interviu cu Gheorghe Crăciun realizat de Mihail Vakuloski.

¹⁵ „Competiția continuă – un manifest post-factum al gîndirii teoretice a generației '80”, interviu cu Gheorghe Crăciun realizat de Mihail Vakuloski.

Să fie să acceptăm ideea unui grup compact și bine-definit, ar trebui să fixăm acest grup și în niște limite temporale, ori acest lucru este foarte greu de realizat. Momentul de început îl putem identifica odată cu ședințele cenaclului Junimea, cum am susținut mai sus. Destrămarea grupului este însă incertă. Odată cu încheierea studenției și cu intrarea fiecăruia în câmpul muncii, fiecare în diferite orașe, întâlnirile lor literare s-au rărit foarte mult. Însă acest lucru nu poate constitui cu exactitate momentul destrămării grupării. Iar corespondența lor stă drept dovadă. Dacă ar fi să urmărim firul propus de Gheorghe Iova, ar însemna să acceptăm faptul că ideea de grupare a durat atât timp cât a durat amintirea lui Iova¹⁶. Gheorghe Iova a avut o influență aproape sufocantă, îndrăznesc a spune, asupra colegilor săi, cu precădere asupra lui Crăciun și a lui Ene. Personalitatea sa deborda autoritate și impunea un respect ca de la maestru la discipol. De aceea, susțin această variantă, gruparea „Noii” s-a destrămat odată cu „înfrângerea” lui Iova. Însă nu cred că putem să îi acordăm tot creditul lui Gheorghe Iova și mi se pare esențial felul în care Crăciun lămurește lucrurile: „El chiar și astăzi are obiceiul să vorbească despre această perioadă ca despre o perioadă în care el a creat totul și practic tot ce a început atunci i se cuvine, adică el își revendică această paternitate a spiritului inovator de atunci. Lucrurile nu pot fi simplificate atât de tare, însă, firește, toți o recunoaștem, Iova a fost unul dintre motoarele esențiale ale schimbării din anii '70 și un autor de—o extraordinară consecvență în tot ceea ce a făcut ulterior, un autor care, începând din anii '70 cu o poezie pe care refuză s-o mai numească altfel decât text, a reușit să dezvolte o întreagă teorie a textului și să facă o literatură de tip textual de-a dreptul exemplară.”¹⁷

Revoluția însă a adus o libertate prea mare în rândul scriitorilor. Treptat, posibilitatea scriitorilor de a ocupa funcții de conducere în rândul revistelor de specialitate și de a scrie tot felul de articole, inclusiv politice, le-au ocupat timpul într-o măsură prea mare, astfel că atmosfera stimulată a cenaclului s-a diminuat, iar inevitabilul s-a produs. „Se încheiase o epocă”¹⁸.

Bibliography:

Literary Studies:

Bourdieu, Pierre, *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*, traducere de Richard Nice, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1984.

Crohmălniceanu, Ovid. S., *Amintiri deghezate*, București, Editura Nemira, 1994.

Literary websites:

Butnaru, Leo, „Gheorghe Crăciun – 8 ani de la plecarea sa pe tărâmul luminoaselor umbre”, <http://leo-butnaru.blogspot.cz/2015/01/gheorghe-craciun-8-ani-de-la-plecarea.html>, accesat la 10.03.15, ora 13.35.

„Competiția continuă – un manifest post-factum al gândirii teoretice a generației '80”, interviu cu Gheorghe Crăciun realizat de Mihail Vakuloski, apărut în *Portret de grup cu generația „optzeci”*, Editura Tracus Arte, București, 2011. http://tiuk.reea.net/index.php?option=com_content&view=article&id=3402, accesat la 15.07.2016, ora 11.43.

¹⁶ Gheorghe Iova, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

¹⁷ „Competiția continuă – un manifest post-factum al gândirii teoretice a generației '80”, interviu cu Gheorghe Crăciun realizat de Mihail Vakuloski.

¹⁸ Ovid. S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 154.

Interviews:

Iova, Gheorghe, interviu realizat de Larisa Stîlpeanu, 13 mai 2016.

Literary Journals:

Stan, Constantin, „Junimea – Anii de ucenicie”, în Vatra, nr. 9-10, 2007.